

Mirosława Jędruch
Delegatura Kuratorium Oświaty w Sosnowcu
Cezary Lempa
Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli
„WOM” Katowice

CZY RAPORT Z WYNIKAMI SPRAWDZIANU I EGZAMINU GIMNAZJALNEGO MOŻE WSPOMÓC ROZWÓJ SZKOŁY?

Jest to doniesienie dotyczące badania ankietowego na temat odbioru, interpretacji i wykorzystania w planie rozwoju szkoły raportu z przeprowadzonego egzaminu.

W październiku 2001 po raz pierwszy przeprowadzono próbny sprawdzian i egzamin gimnazjalny, których głównym celem było przybliżenie uczniom, rodzicom i nauczycielom nowej sytuacji egzaminacyjnej oraz sprawdzenie przygotowania systemu egzaminacyjnego do przeprowadzenia egzaminów zewnętrznych w 2002 roku. Po próbnym sprawdzianie i egzaminie gimnazjalnym do szkół zostały skierowane wyniki uczniów danej szkoły oraz raporty zawierające informację o poziomie wiadomości i umiejętności uczniów, którzy przystąpili do próbnego sprawdzianu i egzaminu. *W raporcie z egzaminu gimnazjalnego prezentowane są wyniki bez stwierdzeń oceniających. Wartościować je należy w środowisku, którego te wyniki dotyczą.*¹ Jeżeli takie jest założenie, to szkoła powinna zapoznać się dokładnie z raportem i sformułować wnioski płynące z tej analizy. Opisanie mocnych stron i problemów szkoły z uwzględnieniem kontekstu szkoły, powinno stać się podstawą wypracowania programu rozwoju szkoły, a w konsekwencji - podnoszenia jakości pracy szkoły. Wyniki, które szkoły otrzymują, powinny umożliwić radom pedagogicznym w ramach wewnątrzszkolnego doskonalenia refleksję nad stanem osiągnięć uczniów. Poza funkcją diagnostyczną, wyniki te stają się ważną informacją uwzględnianą w mierzeniu jakości pracy szkoły. Po przeprowadzonym próbnym sprawdzianie i egzaminie gimnazjalnym, dyrektorzy szkół podstawowych i gimnazjów otrzymali wyniki i raport. W miesiącu maju 2002 r. przeprowadziliśmy wśród dyrektorów szkół podstawowych i gimnazjów Delegatury Kuratorium Oświaty w Sosnowcu ankietę (załącznik nr 1), której celem było określenie oczekiwanych sposobów wsparcia szkół w procesie komunikowania wyników egzaminów zewnętrznych oraz podnoszenie jakości pracy szkoły. Ankieta została przekazana do 190 szkół podstawowych i 90 gimnazjów powiatów ziemskich: będzińskiego i zawierciańskiego oraz powiatów grodzkich: Dąbrowa Górnicza, Jaworzno, Sosnowiec. Otrzymaliśmy 87% ankiet. Z analizy ankiety wynika, iż 91% szkół z raportem zapoznało się poprzez Internet. Około 12 % szkół otrzymało raport z gminy, co świadczy, że 3% szkół z raportem zapoznało się wykorzystując dwa źródła – Internet i gminy. Odpowiadając na pytanie, w jaki sposób najchętniej szkoła otrzymywałaby wyniki, 29% szkół odpowiedziało, że w formie wydruku na papierze, 6% szkół - tylko w for-

¹ Raport z próbnego egzaminu gimnazjalnego w województwie śląskim, OKE Jaworzno 2001.

mie elektronicznej, a 64% - w obu formach. Zastanawiający jest wysoki procent chętnych do otrzymywania wyników w formie wydruku. Wydawać by się mogło, że otrzymywanie raportów i wyników w formie elektronicznej pozwala na wszechstronniejsze wykorzystanie i „obróbkę” danych. Z informacji uzyskanych w ankiecie wynika, że 71% ankietowanych rozumie i potrafi zinterpretować wskaźniki statystyczne zawarte w raporcie, ale 55% ankietowanych wyraziło chęć uczestnictwa w szkoleniu, którego celem byłoby zapoznanie się z zasadami interpretacji tych wskaźników. Wynika z tego, że nawet wśród osób, które zadeklarowały umiejętności interpretowania i wykorzystania wskaźników statystycznych w pracy szkoły, znajdują się chętni do udziału w szkoleniu. 97% ankietowanych dyrektorów szkół zadeklarowało poinformowanie i zapoznanie z wynikami próbnego sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego wszystkich zainteresowanych. Szczegółowe wyniki przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Poinformowanie zainteresowanych o wynikach próbnego sprawdzianu i egzaminu

ZAINTERESOWANI WYNIKIEM	% poinformowania
uczniowie	96
rada pedagogiczna	98
rodzice	95
inne (gminy)	3

Zastanawiające jest, że nie wszyscy zainteresowani we wszystkich szkołach zostali poinformowani o wynikach próbnego sprawdzianu i egzaminu. Przecież właśnie w takim celu przekazano wyniki do szkół, aby mogły zapoznać się z nimi wszyscy zainteresowani. Analiza wyników miała spowodować refleksję nad osiągnięciami dydaktycznymi uczniów i szkoły oraz ukierunkować pracę nad doskonaleniem w zakresie przygotowania do sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego w 2002 r. Wyniki próbnych egzaminów zewnętrznych zostały omówione ze wszystkimi, jak wynika z analizy ankiet, w bardzo podobny sposób. Uczniowie zostali zapoznani z wynikami otrzymując pisemne informacje o liczbie uzyskanych punktów. Około 35% ankietowanych napisało, że dodatkowo na godzinach wychowawczych i spotkaniach wychowawca i dyrektor szkoły dokonał analizy osiągnięć uczniów, a 1% ankietowanych zwróciło uwagę, że analizy wyników dokonywali również nauczyciele przedmiotowi w odniesieniu do swojego przedmiotu. Rady pedagogiczne zostały zapoznane z wynikami i raportem na spotkaniach rady, rodzice na spotkaniach - w formie pisemnej i ustnego omówienia przez wychowawcę lub dyrektora szkoły. Poziom szczegółowości omówienia wyników był różny w różnych szkołach. Tylko w niewielkim procencie szkół dokonywano bardziej szczegółowych analiz i porównań wyników klasy, szkoły, gminy i województwa. W ogromnej większości szkół ograniczono się do prezentacji otrzymanych wyników. 97% ankietowanych stwierdziło, że wyniki po próbnym egzaminie zewnętrznym w zakresie standardów egzaminacyjnych pozwoliły na dokonanie analizy stopnia ich opanowania przez uczniów. Kiedy jednak poproszono ankietowanych o opisanie głównych kierunków, jakie przyjęto w planie rozwoju szkoły w celu przygotowania uczniów do czekających ich egzaminów zewnętrznych w roku 2002, w 65% odpowiedzi były bardzo lakoniczne i odnosiły się do standardów, np. podawano tylko nazwy standardów wymagań egzaminacyjnych lub pisano: *logiczne myślenie, interpretacja tekstu, czytanie ze zrozumieniem, zwiększenie posiadanej wiedzy, zastosowanie wiedzy i umiejętności w praktyce, dogłębne zapoznawanie się i analizowanie przez nauczycieli standardów egzaminacyjnych, kształtowanie kompetencji kluczowych*. W ankietach znalazły się również odpowiedzi, których przydatność w planie rozwoju szkoły w obszarze przygotowania uczniów do egzaminów zewnętrznych może budzić pewne wątpliwości, np. *uczniowie są odpowiedzialni za efekty swojej pracy, szkoła odnosi sukcesy na całym obszarze funkcjonowania dydaktyczno-wychowawczego, podniesienie poziomu i efektów pracy dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej szkoły, zachęcanie do po-*

dejmowana ciągłego uczenia się, regionalizm, My i Europa, współpraca ze środowiskiem itp. Analizując odpowiedzi zawarte w ankietach, można było znaleźć propozycje rozwiązań, które pozwalały zbudować plan rozwoju szkoły umożliwiający przygotowanie uczniów do egzaminów zewnętrznych w 2002 roku. Odpowiedzi te można pogrupować w pewne obszary tematyczne (tabela 2).

Tabela 2. Obszary tematyczne przykładowych wypowiedzi ankietowanych, dotyczące rozwiązań w planie rozwoju szkoły.

OBSZARY TEMATYCZNE	PRZYKŁADY WYPOWIEDZI
Stopień opanowania umiejętności standardów wymagań egzaminacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zwrócić szczególną uwagę na kształcenie umiejętności, które słabo wypadły na sprawdzianie, ▪ przeprowadzić w klasie III próbny sprawdzian w celu sprawdzenia stopnia opanowania umiejętności – poszczególnych standardów i określenia kierunków pracy na dalszym etapie edukacji, ▪ opracowano program naprawczy w celu opanowania wiedzy i umiejętności matematyczno – przyrodniczej przez uczniów,
Rozwiązania metodyczne - przedmiotowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zwiększyć liczbę ćwiczeń kształtujących umiejętność wykorzystywania wiedzy w praktyce, ▪ stosować ćwiczenia w czytaniu ze zrozumieniem, ▪ analizowaniu i wyciąganiu wniosków z danego tekstu, ▪ wdrażać uczniów do pracy ze słownikami, atlasami, itp., aby uczniowie umieli korzystać z informacji w nich zawartych, ▪ podczas lekcji kłaść nacisk na samodzielną pracę uczniów, wykonywanie obliczeń dotyczących przeliczania jednostek,
Obecność testowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przeprowadzenie próbnych sprawdzianów opanowania umiejętności określonych standardami w klasie III, IV, V, VI, ▪ częste stosowanie testów (podobnych do egzaminacyjnych) przy sprawdzaniu wiadomości i umiejętności, ▪ przystosowanie uczniów do sytuacji stresowych (egzamin) w oparciu o warsztaty przeprowadzone przez pedagoga szkolnego,
Nadzór pedagogiczny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ hospitacje diagnozujące uwzględniające stopień opanowania standardów, ▪ hospitacje pod kątem umiejętności stosowania wiedzy w sytuacjach problemowych, ▪ systematyczne diagnozowanie wiedzy i umiejętności uczniów w zakresie wszystkich standardów, ▪ analiza wynikowych planów nauczania pod kątem standardów wymagań,
Informacja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zapoznanie uczniów z materiałami dotyczącymi treści i sposobów rozwiązywania sprawdzianu, ▪ omawianie z uczniami i rodzicami rozwiązywanych przez uczniów różnorodnych sprawdzianów, ▪ udzielenie wskazówek umożliwiających poprawę stopnia opanowanych umiejętności

Oczywiście nie jest możliwe zamieszczenie wszystkich wypowiedzi ankietowanych. Jednak na podstawie ich analizy można zaobserwować, że wielu dyrektorów potrafi już wykorzystywać wyniki w planowaniu pracy szkoły i wprowadzić je do praktyki szkolnej. Dla nich wyniki i raport po próbnym sprawdzianie i egzaminie gimnazjalnym stały się ważnymi informacjami w osiąganiu wyższej jakości pracy szkoły.

Wnioski z ankiety:

1. Wyniki i raporty z egzaminów zewnętrznych powinny być przekazywane do szkół w formie elektronicznej i papierowej.
2. Informowanie wszystkich zainteresowanych o wynikach i raporcie z egzaminów zewnętrznych jest koniecznym elementem jawności ocen – jednego z filarów szkoły jakości oraz powinno wspierać planowanie podnoszenia jakości pracy szkoły. Warunkiem obiektywizmu analizy wyników osiąganych przez uczniów jest uwzględnienie kontekstu szkoły.
3. Zasadne jest zorganizowanie doskonalenia dla dyrektorów szkół i nauczycieli szkoleń w zakresie umiejętności wykorzystania wyników i raportów po sprawdzeniu i egzaminie gimnazjalnym w planowaniu rozwoju szkoły.
4. Przedstawione szkołom wyniki i raporty mogą stać się podstawowymi materiałami umożliwiającymi szkole podnoszenie jakości pracy w obszarze dydaktyki i przygotowaniu uczniów do egzaminów zewnętrznych oraz nauki na wyższym etapie kształcenia.

*Mirosława Jędruch
Cezary Lempa*